

S. Andreas - 30ste Zondag door het Jaar - 23 Okt. 2016

Geen pretenties tegenover God

Inleiding:

In het evangelie van vandaag horen we de gelijkenis van twee mensen die naar de tempel gaan om te bidden, maar beiden met een totaal andere ingesteldheid. De een, de Farizeeër, is vol van eigenwaan en zelfverzekerdheid; hij heeft het over zijn eigen prestaties als model-gelovige. De ander, de tollenaar, is zich bewust van zijn tekortkomingen; hij heeft geen pretenties. Het gebed van de tollenaar, zegt Jezus, vindt gehoor bij God.

Preek:

In de gelijkenis, die we zojuist gehoord hebben, begint Jezus aldus: “met het oog op sommigen, die zichzelf rechtvaardig vinden, maar neerkijken op anderen”. En hij schuift de farizeeër naar voren als voorbeeld. Dit ligt ook wel een beetje voor de hand, want zij waren mensen met een sociale positie waarop ze zich graag laten voorstaan. Toch vertelt Jezus de gelijkenis niet om de ondergang van de farizeeër vast te stellen en de redding van de tollenaar. Zijn bedoeling is veeleer, dunkt me, om iederéén op te roepen naar zichzelf te kijken en zich af te vragen, of het gedrag van zowel de farizeeër als de tollenaar niet in iederéén, dus ook in jezelf zit. Iedereen wordt uitgenodigd om in die spiegel te kijken.

In het parochieblad van deze maand staat het verheel over Nelson Mandela, die een marmeren gedenkplaat heeft gekregen in ons pad rond de kerk. Ik wil vandaag naar zijn leven kijken, om greep te krijgen op wat Jezus in het evangelie wil zeggen. Toen hij in de gevangenis zat (het was het dertiende jaar van de 26 die hij erin zou doorbrengen) schreef

hij in een brief aan zijn vrouw Winnie dit: “de cel is een ideale plaats om jezelf te leren kennen. Bij het beoordelen van je groei als mens, ben je geneigd je te richten op uiterlijke dingen, zoals sociale positie, invloed, populariteit, rijkdom en opleidingsniveau. Maar innerlijke factoren zijn belangrijker. Eerlijkheid, eenvoud, bescheidenheid, oprechtheid, edelmoedigheid zonder enige bijbedoeling, niet ijdel zijn, klaar staan om anderen een dienst te bewijzen.... al die dingen vormen het fundament van je geestelijk leven. Groei in zulke dingen is niet mogelijk zonder serieus naar jezelf te kijken, zonder jezelf te kennen, ook je zwakheden en je vergissingen. Ja, de cel (zegt Mandela) biedt de gelegenheid om je eigen gedrag elke dag te beoordelen, het slechte te overwinnen en het goede in je te ontwikkelen. Ik mag nooit vergeten, dat een heilige een zondaar is, die zijn best blijft doen.”

Zes-en-twintig jaar lang heeft Mandela in de gevangenis doorgebracht, vanwege zijn strijd tegen de apartheid. Een groot man, dat was hij; groot geworden in de gevangenis. Hij werd door de toenmalige wereld als een icoon op een voetstuk geplaatst. Maar dat laatste wilde hij zelf niet; hij wilde zich niet laten voorstaan; hij wilde dat men hem bleef zien als een mens zoals ieder ander die ook zijn zwakheden heeft. "Eén ding (zei hij later) dat me in de gevangenis grote zorgen baarde, was het onjuiste beeld dat ik onbewust naar de wereld projecteerde: dat ik als een heilige gezien zou worden. Dat ben ik nooit geweest, zelfs niet volgens de aardse definitie van een heilige, die een zondaar is die het blijft proberen." Hij was verdrietig dat zijn politieke strijd ten koste ging van zijn gezinsleven. Zowel zijn eerste als tweede huwelijk liepen stuk.

Waarom vertel ik dit verhaal over Mandela? Omdat ik meen dat beide typen waar het evangelie vandaag over gaat in hem aan de orde komen. Hij is een man van groot gezag, misschien is er geen tweede in de wereld vandaag die zoveel aanzien geniet, zoveel invloed heeft en populariteit. Hij heeft veel tot stand gebracht, maar hij steekt zijn borst niet vooruit en zegt niet: Mensen, kijk eens wat ik allemaal gepresteerd heb. Hij eigent zich niet toe wat hij heeft bereikt. Hij realiseert zich dat hij dit niet alleen heeft gedaan, maar samen met velen. Juist in die houding verschilt hij van het gedrag van de farizeeër, die voor in de tempel ging staan en het alleen maar over zichzelf had, over zijn eigen prestaties.

Hij voelt zich meer als de tollenaar, bescheiden, klein, want hij is zich bewust van zijn fouten. Hier ligt, lijkt me, de kern van de boodschap vandaag. Iedere mens heeft de neiging om zichzelf centraal te stellen en anderen de maat te nemen...en er dan natuurlijk gunstig uit te komen. Maar waar het om gaat is: kijk niet naar anderen, oordeel niet, kijk naar jezelf ... en naar God... en wees bescheiden. Wees nederig; wat we aan goeds in ons hebben, komt van God... eigen je dat niet toe.

Het gebed van de nederige (zegt de eerste lezing) dringt door de wolken heen.